

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ (*)

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τοῦ κ. Ἀλέξη Πάλλη

Πολλές φορές κάθουμαι στὸ παραθύρι μου τῆ στιγμὴ ποῦνε ἡ ὥρα νὰ σημάνῃ ἡ καμπάνα συνάθροιση κι' ἀπὸ κεῖ καμαρώνω τὰ μαθητοῦδια μου ποῦ ἕνα ἕνα, ἢ ζευγάρια καὶ πολλὰ μαζὶ μὲ τὰ βιβλία στὸ χέρι καὶ τὴ σάκκα στὸ πλεθρὸ πηγαίνουν ἢ τρέχουν στὸ δρόμο, φωνάζοντας καὶ παίζοντας, σὰν τὰ πουλάκια στὰ δέντρα καὶ σὰν τὰ μελίσινα στοὺς ἀγρούς. Ἐκεῖ τότε ψυχολογῶ καὶ ζητάζω ὅσο μπορῶ τὴν κλίση καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ καθενὸς μαθητῆ. Ἀπτόσ σοβαρός, σοβαρός πηγαίνει ἴσα, ἴσα τὸ δρόμο του, χωρὶς νὰ κοιτάζῃ δῶθε, κείθε, ἐκείνος χάσκοντας βλέπει τοὺς διαβάτες, ὁ ἄλλος πειράζει τὰ ζᾶ, ἐνῶ ἕνας μικρὸς ζωηρὸς πειράζει τὸν σύντροφό του καὶ σπρώχνει δυὸ παιδάκια. Ἔτσι ὅλα χαρούμενα, μὲ βοή καὶ γέλια πηγαίνουν στὸ σχολεῖο. Πόσο εἶνε ἐφτυχισμένα τὰ καημένα καὶ πόσο περισσότερο ὁ δάσκαλός των. Τὰ βλέπω καὶ ἡ χαρὰ μου ἀστράφτει στὸ πρόσωπό μου. Βλέπω καθαρὰ στὴν παιδακῆσια των ἡμῶν τὴν πρόοδο τοῦ σημερινοῦ σχολεῖο τοῦ λαοῦ. Πάει, πέρασαν πλεῖσ τὰ χρόνια τῆς φευγάλας καὶ τῶν κανονίων, τοῦ βούρδουλα, τῶν χαλικιῶν καὶ τῆς βίτσας, τῆς φοβέρας, τῆς τρομάρας καὶ τῆς ἀκαταλόγιστης τιμωρίας τῶν δασκάλων...

Εἶνε ὀχτῶ καὶ τέτχτρο. Πηγαίνω σχολεῖο λιγάκι βιαστικός καὶ μὲ ἔρεξη. Δὲν πηγαίνω σιγά, σιγά. Ἀπαντῶ στὸ δρόμο λίγα παιδιὰ. Εἶνε ἀφτὰ ποῦ ἔρχησαν μὲ τὰ παιγνίδια τους ἢ κείνα ποῦ δὲν εἶχε ἡ μάνα τους νὰ τοὺς δώσῃ ψωμί ἢ τοὺς εἶχε στείλῃ σὲ κανένα θέλημα. Καθὼς μὲ βλέπουν ἔτσι βιαστικὸν βιάζονται κι' ἀφτὰ καὶ προσπαθοῦν νὰ μ' ἀκολουθήσουν. Ζυγώνοντας τὸ σχολεῖο ἀντικρίζω στὸ παραθύρι τῆς κάμαράς μου ἕνα δυὸ μαθητῆς.

(*) Τὸ ἔθρο τοῦτο εἶχε φτιαχτῆ ὅταν εἶμουνα διεφτυνητῆς στὸ διτάξιο σχολεῖο τοῦ Ποταμοῦ.

— Πῆγες αἶ; καλότυχη!

Κι' ἀπὸ καμιά νιότερη πάλε, ποῦ δὲν ἤθελε νὰ πέσει πῶ κατόυ πρόστετε.

— Μένα φέτο τὸ γυνόπωρο θὰ μὲ πάει ὁ ἀντρούλης μου καὶ θὰ τὰ δῶ ὅλα.

* Ἄλλοτες πάλε μᾶς ρωτοῦσανε γιὰ τὸ σχολεῖο.

Πῶς περνοῦσαμε μέσα, ποιὲς μᾶς ἔστρωναν, ποιὲς μᾶς μαγεῖρεθαν. Καὶ τίς τὰ λέγαμε, καὶ τίς τὰ ζηγοῦσαμε ὅλα μ' ἀκριβολογιά, μὲ παιδιακίστικη ἀπλοκαρδιά, μ' ἀδιάκριτες ὑπερβολὲς ἀκόμα.

Κ' ἐκείνες ξεφωνίζανε, πότε ἀπορώντας, πότε θαμάζοντας, πότε ἀναγελώντας.

* Ὡ τί ὁμορφὴ καὶ χαριτωμένη συντροφιά ποῦ μᾶς κάμανε οἱ χωριάτισσες! πόσο οἰκαριστιόμουνα! πόσο ξαλάφραινα! Σὲ κάθε μὴν ἀπὸ κείνες τίς χωριατοπούλες τίς λυγερὲς, ἔβλεπα κι' ἀπὸ ἕνα ὄντο ἀξιολάτρεφτο. Τί κι' ἂ δὲν ξέρανε γράμματα; Τὴ γυναίκα δὲν τὴν ἀγαποῦμε, γιὰτὶ ξέρει γράμματα ἢ ἄλλο τίποτε, τὴν ἀγαποῦμε μόνο γιὰτὶ εἶναι γυναίκα, τ' ἄλλα εἶναι λόγια.

«Ἡ βοσκοπούλα εἶναι μέσ' στὸ καλύδι,
«Ἡ στ' ἀρχοντόσπιτο κερὰ μεγάλη,
«Ὀμοῖα στ' ἀρπάγια τῆς μᾶς σφίγγει πάλαι»

Καὶ μὲ τίς μέρες νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθεια ἀρ-

Τοὺς βλέπω νὰ μὲ κατασκοπέβουν καὶ τοὺς χαμογελάω, ἐνῶ ἀφτοὶ χαμογελώντας κρύβονται καὶ κάθονται στὰ θρανία τους ταχτικοί. Μπαίνω στὸ σχολεῖο καὶ βασιλέβει ἡσυχία. Τὴν ἡσυχία μονάχοι τους τὴν κρατοῦν. Ἄλλοι μὲ καλημερίζουν καὶ κάποιιοι μοῦ χαμογελοῦν. Τοὺς χαιρετῶ γλυκὰ, γλυκὰ καὶ μπαίνω στὴν κάμαρά μου. Ἡ τάξη μου εἶνε γεμάτη. Ὅλοι καρτεροῦν χαρούμενοι τὸν δάσκαλό τους. Τοῦτο συνεπιζέται σιγά, σιγά καὶ χωρὶς προσταγῆς. Μονάχοι τους θὰ καταλάβουν οἱ μαθητῆς ὅτι πρέπει νὰ καρτεροῦν τὸ δάσκαλό τους. Κάθουμαι. Ὅλοι μὲ μᾶς ἀνακατώνονται. Ἐνας τοιμάζει τὸ βιβλίό του, ἄλλος τὸ τετράδιό του, ἄλλος κρυφὰ, κρυφὰ γράφει τὴν ἀντιγραφή του κι' ἕνας ποῦ τ' ἀρέσουν-τὰ παιγνίδια μετράει τὸ σκοινὶ τοῦ σβούρου του. Χτυπάω τὸ χαράκι στὸ τραπέζι καὶ διατάζω τὸν Γιάννη νὰ πῆ τὴν προσεφχή. Ὅλοι σοβαροί, σοβαροὶ σηκώνονται καὶ κάνουν τὸ σταβρό τους. Καταλαβαίνουν κι' ἐνοοῦν μονάχοι των ὅτι εἶναι ὥρα νὰ γενοῦν σοβαροὶ. Κάθονται. Κοιτάζω τὸ ρολόγι καὶ εἶνε ὀχτόμιση. Καὶ τώρα δὲ πῶς θὰ γενῆ ποῦ δὲν πῆγαμε σύνωνα μὲ τὸ σχολικὸ ρολόγι; Τοῦτο δὲν πειράζει καθόλου. Τὸ ρολόγι τῆς ἐργασίας τοῦ δασκάλου δὲν γράφεται. Καθημερινὰ ἀλλάζει. Πότε τρέχει, πότε πηγαίνει σιγά. Ἐμεῖς θέλομε νάχομε τάξη στὰ μαθήματα, γιὰτὶ ἡ τάξη σου κερδίζει καιρὸ καὶ φανερώνει τὴν ἐργασία σου. Πόσα ρολόγια τῶν σχολειῶν εἶνε κολλημένα στὸν τοῖχο καὶ πόσοι λίγοι δασκάλοι τὰ κοιτάζουν! Μὲ ἀνθρωπιστικὴ καὶ ἠθικὴ κουδέντα μὲ τὰ παιδιὰ σου ἀξίζει πολὺ, μὲ πάρα πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἕνα κανόνα τῆς Γραμματικῆς ποῦ θὰ φάῃ μυαλό καὶ ὥρα. Γιὰτὶ τὸ σχολεῖο τὸ δημοτικὸ δὲν εἶνε νὰ φτιάχνῃ λόγιους καὶ σοφοὺς. Ἡ λαϊκὴ παιδεία θέλει ἀνθρωπισμὸ, θέλει καὶ ζητάει ἀγάπη στὰ γράμματα. Εἶνε πολὺ ἐφτυχιμένο τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ποῦ βλέπει τοὺς τελειόφοιτους τοῦ λαϊκοῦ σχολεῖο, δηλαδὴ τὸν σακπιστῆ, σακγκῆρη, κλαδεφτῆ, ράφτη, τεχνίτη, στές ὄρες τῆς σκόλης των ἀντὶ νὰ πηγαίνουν στὸ καπηλειό, νὰ παίρνουν νὰ διαβάσουν ἕνα βιβλίο ὠφέλιμο. Τὸ λαϊκὸ σχολεῖο θέλει λίγα καὶ καλά. Τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ θέλουν πρακτικὴ φώτηση, θέλουν νὰ τοὺς ξανοίξουμε τὰ μάτια σ' ἀφτὰ ποῦ βλέπουν κι' ἀντικρίζουν κάθε μέρα. Δὲ θέλουν Γραμματικῆς, οὔτε τόσα γλωσσολογικὰ μαθήματα, γιὰτὶ καὶ τὴ Γραμματικὴ καὶ τὴ γλώσσά των τὴν ἔχουν ζωντανὴ στὸ στόμα καὶ στὴν καρδιά τους ἀπὸ γεννητῆς. Μακρὰ, μακρὰ

χίσα νὰ μὴν τὴ συλλογιόμυαι πλεῖσ τὴν Κλεονίκη, τὴν ἀντικατάστῃς τώρα, ἀν ὄχι στὴν καρδιά μου, ἀλλὰ στὴ φαντασίᾳ μου τουλάχιστο ἢ ἀδερφῆ τοῦ φίλου μου, ἕνα χαριτωμένο κοριτσάκι ὡς δεκάξη χρονῶ μὲ τίς καμπύλες φτασμένες στὴν τελειότητῃ τους πλαστικὰδα, ποῦ μᾶς περτοῦσε μὲ τὰ μπράτσα ξεσκουμπωμένα, μὲ τὴν μπλουζούλα τῆς χαλαρὰ καρικωμένη, π' ἄφινε λέφτερο νὰ λάμπει τὸ μαρμαροτραχήλό τῆς μὲ τὰ μαλλιά ξέπλεγα ὡς κάτου καὶ μόνε περιδεμένα μὲ μιά κορδέλλα πίσω στὸν ἀντικούτικα καὶ μπαινὸβγαίνε μὲ γυμνὲς τίς παχουλὲς γάμπες, ὅλη χαρὲς καὶ γέλια, ἀφρόντιστη σὰν πεταλούδα τ' Ἀπριλιοῦ καὶ σκορποῦσε τριγύρω τίς χάρες τῆς, κι ὁμορφαίνανε τὰ πάντα-ὄλα ποῦ τὴν ἀντικρίζανε.

Δέκα χρόνια πᾶν ἀπὸ τότες κι ὅλα μνήσκουνε στὴ θύμησή μου, σὰ νὰ γίνανε χτές, καὶ ξεφαντώνω ἀκόμα μὲ τὴν ἀνάμνησή τους!

Τίς Κεριακῆς καὶ τίς ἄλλες σκόλες τοῦ καλοκαιριοῦ σ' ἀφτὰ τὰ χωριὰ γίνονται χοροὶ ρωμαϊκοὶ σὲ μιά πλατεῖα τοῦ χωριοῦ. Ὅλα τὰ κορίτσια πιάνουνε στὴ σειρά ἕνα μεγάλο κύκλο, κ' ἕνα παλληκάρι σέρνει τὸ χορὸ μ' ἕνα κορίτσι ποῦ προτιμάει, κι ἀφτοὶ —καθὼς λέμε ρωμαίικα—κρατοῦν τὸν πρόγοδο. Κανὰ δυὸ γύρους ὕστερα ἔρχεται καὶ πιά-

ἀπὸ τέτοια. Ὁ λαὸς ὁ φτωχὸς δὲ θέλει νὰ τὸν μάθετε νὰ ζητᾶθῃ θέσε. Θέλει νὰ γένη καλὸς γεωργός, καλὸς τεχνίτης. Θέλει πρακτικὴ μάθηση.

Εἶνε ὥρα ν' ἀρχίσω τὸ μάθημα. Βῆχω λιγάκι, τοὺς δίνω καὶ μιά ματιὰ φωνάζοντας μάθημα τώρα. Ἡ μιά τάξη γράψιμο καὶ ἡ ἄλλη διάβασμα. Ἐτοιμάζονται. Νὰ ἕνας μαθητῆς δὲν ἔχει κοντύλι νὰ γράψῃ. Ζητάει νὰ βρῆ, νὰ δανειστῆ κ' ἔτσι δὲν γράφει. Ἄφστον, μὴ τοῦ πῆς τώρα τίποτε, γιὰτὶ θὰ φέρῃ ἀταξία. Στὸ διαλειμμα φωνάζε, θύμωσε, διώρθωσε τον, τώρα μὴ κάμης τίποτε, γιὰτὶ τὸ μάθημα ἀρχισε καὶ γίνεται ἀνάγνωση.

Εἶνε τὸ μόνο μάθημα ποῦ ὁ μαθητῆς παίρνει τὸ ὕφος καὶ τὴν παρρησία τοῦ δασκάλου. Ἄν ὁ δάσκαλος διαβάξῃ νεκρά, ἀδίνατα, ἀναίσθητα, καὶ ὁ μαθητῆς τὸ ἴδιο θὰ κάμῃ. Δὲς του ἀέρα, μαθε του λογικὴ ἀνάγνωση καὶ προσπαθῃτε νὰ τὸν συνηθίσης νὰ αἰστάνεται καὶ τὸ πλεῖσ ἀδιάφορο μάθημα. Ἡ σημερινὴ ἀνάγνωση τῶν σχολειῶν τοῦ λαοῦ ἔχει πολλὰ βᾶσανα καὶ πολλὲς φορές μὲ ὅλη τὴν καλὴ ἔρεξη δασκάλου καὶ μαθητῆ δὲν πάει τόσο ἐφκολα μπρός, γιὰτὶ γιὰ κακὴ μας τύχη καὶ σφοδρὰ τῶν μικρῶν παιδιῶν τὰ ἀναγνωσματάρια τὰ σημερινὰ εἶνε γιομάτα μὲ γλωσσικὰ ἐλαττώματα. Ὁ μαθητῆς δὲν μπορεῖ νὰ διαβάσῃ μὲ νόημα, μὲ ἔκφραση, μὲ ζωὴ, ἀφ' οὐ πολλὲς λέξεις τοῦ βιβλίου του δὲν τὲς καταλαβαίνει, δὲν τὲς αἰστάνεται, ἀλλὰ τοῦ φαίνονται ἐντιάνικες καὶ φράγκικες. Γιὰ παράδειγμα ἀντιγράψω ἀπὸ ἕνα Ἀναγνωστικὸ βιβλίον τῆς Β' τάξης τοῦ λαϊκοῦ σχολεῖο κάμποσες λέξεις. Ἰδοῦ ἀφτίς «διαφανὲς, φυσάλις, πληρώσατε δοχεῖον, θὰ ἐξογκοῦται, ὑδάτινον περιβλημα, ὁμαῖς, ἡ κόνις, τὸ ὄξύ, τὸ ἐπίπεδον, ἐκτείνεται ἡ ἀρθρωσις, μὲ ὀξυδερκίαν, εὐστροφος, ἀπέκαμεν, ἐνήθησ, κληνῆρης, τὸ ἔριον, ἡ φηγός...» Τώρα σημειῶνω καὶ λίγες λέξεις ἀπὸ ἕνα Ἀναγνωστικὸ ἐγκεκριμένο τῆς Α' τάξης δηλ. τῆς κατώτάτης, ποῦ πρωτοβλέπει καὶ πρωτοδιαβάξει τὸ Ἑλληνόπουλο. α' Ὄξύ, ὕψητρα, κοιτών, ἐθώπευσε, ἡ σελήνη, εὐῶδες, διαρκεῖ, ἀπεμακρύνθη, τοῦ ἐπέδεσε τὰς πληγὰς, τὸ πτώμα του, εὐπειθία, περιβάλλονται, ἐπίπληξις, τοιουτοτρόπως, τὸ πλῆκτρον, ἡ ὄρνις γεννᾷ ἐν ὄν, τὸ ράμφος, τὰ κάλλαια, ἐξεπλάγησαν, πτίλα, λείος, εὐκίνητος...» Τώρα μονάχοι σας μπορεῖτε, ἀγαπητοὶ ἀναγνώστες, νὰ καταλάβετε τί γράφονται στὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῆς Γ' καὶ Α' τάξης τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖο...

Ἐνακολουθοῦμε τὸ μάθημα. Κάποιος χτυπάει

νε μπροστὰ ἄλλο ζευγάρια λέγοντας τοῦ πρώτου: «μὲ τίς γειὲς σας» κι ἀφου κάνει κι ἀφτὸ κανὰ δυὸ γύρους, ἔρχεται ἄλλο τὰ ἴδια κ' ἔτσι μὴν ὁμορφαῖ περνοῦν ἀπ' τὸν πρόγοδο ὅλα τὰ κορίτσια καὶ τὰ παλληκάρια. Οἱ συνηθισμένοι τους χοροὶ εἶν' ὁ συρτὸς μὲ πολλὲς ἄλλες ὑποδιαίρεσεις, ὁ καλαματιανὸς κι ὁ μέσα-ὄξως ἀμὰ ἀνάψουν τὰ κεφάλια τὸ γυρίζουνε καὶ στὸν πηδῆχτό μουσικὴ ἔχουν ἕνα βιολί, ἕνα κλαρίνο, κ' ἕνα λαῦτο, ποῦ τὰ παίζουν οἱ ντόπιοι, ἢ περαστικοὶ γύρτοι μὰ σὰ λείπουν κι ἀφτὰ τ' ἀντικαταστήνουν τὰ χροεφτικὰ τραγοῦδια, ποῦ τραγοῦδοῦν τὰ κορίτσια μὲ τέτοιον τρόπο: Μιά καλόφωνη ἀπ' τὸ χορὸ λείει τὴ μισὴ στροφή κι ὅλος ὁ χορὸς ὕστερα τὴν ξαναλέει, κατόπι τὴν ἄλλη μισὴ τὰ ἴδια, κ' ἔτσι ὡς τὸ τέλος. Καὶ γιὰ νὰ νοιώσουνε πῶς τελειῶσε τὸ τραγοῦδι καὶ πρέπει ν' ἀρχινήσει ἄλλη, συνηθίζου καὶ λένε στὸ τέλος αὐτὸ τὸ δίστιχο:

«εἶπαμε πολλὰ καὶ σῶνε
ἄς λαλήσει κι ἄλλο ἀηδόνι».

Μερικὲς μάλιστα προστίτουν:

«Ἄς λαλήσει, ἄς λαλήσει
ἢ (τίδε) ἄς τραγοῦδήσει».

Καὶ τότες ἐκείνη π' ἀκούσει τ' ὄνομά τῆς ἀρχί-

τῆ θύρα. Εἶνε ένας μαθητῆς τῆς τέταρτης τάξης. Γιατί τάχα νύργησε; Σιέψου τώρα καὶ συλλογίσου πολλούς λόγους. Τάχα δὲν εἶχε ψωμί ἢ πῆγε γιὰ κάποιον θέλημα; Ρωτᾶω ἕνα φίλο του δυνατὰ—γιατί ὁ Γιώργης ἄργησε; μὰ δὲν τὸν ἀφήνω νὰ μοῦ ἀποκριθῆ. Τὸν διατάζω νὰνοῦξη τὴ θύρα. Καθὼς μπαίνει ὁ Γιώργης ὅλοι τὸν κοιτάζουν, σὰ νὰ τοῦλεγαν ἐμεῖς ἀρχίσαμε τὸ μάθημα. Ὁ φίλος του γένεται δικαστής.—Γιατί, Γιώργη, ἄργησες; Σὲ περιμένουμε τόση ὥρα. Ἄφτος δικαιολογείται καὶ λέει τὴν ἀλήθεια. Δὲν φοβάται, γιὰ νὰ πῆ ψέμα. Ἐγὼ ἀκούω καὶ κάμνω τὸν ἀδιάφορο. Φωνάζω δυνατὰ καὶ σὰν θυμωμένος—ζακολούθησε λοιπὸν, Γιάννη, τὸ διάβασμά σου... Ὁ Γιώργης κάθεται σιγά, σιγά στὴ θέση του καὶ ἀνοίγει δειλὰ τὸ βιβλίον του. Ἐννοῶ ὅτι ἐστενοχωρήθη πού μᾶς ἀνησυχῆσε. — Ἐκείνους π' ἀργοποροῦν ποτὲ δὲν τιμωρᾶω, γιατί ξέρω πολὺ καλὰ καὶ ἔχω πεποίηση, ὅτι ἀφτό δὲ γίνεται ἀπὸ θέλησὶ τους, ἀλλὰ ἀπὸ πολλούς καὶ ἄλλους λόγους. Σὰν ὁ μαθητῆς δὲν ἀγαπάει τὸ σχολεῖο δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ λείψῃ μισὴ ἢ μιὰ ὥρα, τὸ ρίχνει κανόνι ὅλη τὴ μέρα. Ἐξακολουθοῦμε τὴν ἀνάγνωση. Ὁ Κώστας εἶνε πολὺ ἀπρόσεχτος μαθητῆς καὶ προσπαθῶ ὅσο δύναμαι νὰ τὸν φτιάσω. Ἐτσι εἶνε ὁ χαραχτῆρας του. Πάντα χάσκει. Εἶνε ἐξυπνος, μὰ πάντα ἀπρόσεχτος. Πρέπει λοιπὸν νὰ διορθωθῆ νὰ συνηθίσῃ νὰ προσέχη. Ὁ Κώστας ὅλη τὴ βδομάδα θὰ ρωνάζῃ τὰ λάθια, πού κάνουν οἱ μαθητῆς στὴν ἀνάγνωση. Ἄφτῆ εἶνε ἡ τιμωρία του καὶ βλέπω ὅτι σιγά, σιγά διορθώνεται μὲ τούτο καὶ γίνεται προσεχτικός. Ἐχομε τώρα ἕνα μικρὸν ζωηρὸν πού πάντα παιγνιδίζει. Κουνιέται, βῆχει, σπρώχνει, πετᾶ κάτου τὴν πέννα του καὶ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ μᾶς ἀνησυχῆσῃ. Ἐλπίζω σιγά, σιγά νὰ φτιαστῆ καὶ ἀφτός. Τοῦ φωνάζω μὲ θυμὸ.— Πῶς δὲ καταλαβαίνεις ὅτι μᾶς πειραζεῖς καὶ δὲ μᾶς ἀφήνεις νὰ κάμουμε τὸ μάθημά μας; Ἄν μ' ἀφτῆ τὴν παρατήρησὶ μου ἐξακολουθήσῃ, τότε τοῦ λέγω κοιτάζοντας ὅλους καλὰ, καλὰ μὲ θυμὸ.— Σήμερα πρέπει νὰ πάψουμε τὸ μάθημά μας, γιατί ὁ Σπύρος μὲ τὰ παιγνιδία του δὲν μᾶς ἀφήνει γούρους. Ἐλα μπρὸς κλείστε τὰ βιβλία σας. Ἄ! τότε μὰ τὴν ἀλήθεια ἠσυχάζει στὰ καλὰ, γιατί ὅλοι οἱ μαθητῆς τὸν κοιτάζουν μὲ θυμὸ, μὲ κατασρόνια, μὲ ἄγριο μᾶτι. Γίνεται δικαστής του ὅλη ἡ τάξη καὶ ὄχι ἐγὼ.

Ἡ ἀταξία στὸ σχολεῖο μας δὲν βασιλεύει ἀπὸ φυσικὸ καὶ διάθεση, καὶ τούτο κατορθώνουμε χωρὶς

νὰ φοβερῶς ἢ βέργα ἢ ἡ νηστεία ἢ ἄλλη τιμωρία, σὰν ἀποστήθιση, σὰν γράψιμο πού συνηθίζουν καμπόσοι δασκάλοι νὰ τιμωροῦν, γιατί τὸ παιδί καὶ τέσσαρες ὥρες νὰ ἐργάζεται τὴν ἡμέρα εἶνε πολὺ, πάρα πολὺ.

Ἐχομε διάλειμμα.

Χαρούμενα τὰ παιδιὰ μὲ φωνές, μὲ πηδημάτα σκορπίζονται ὄθι, κείθε στὴν ἀβλή τοῦ σχολεῖου. Ἐφτός καθένα τοιμάζει τὸ παιγνίδι του. Τ' ἀφήνω καὶ δὲν τὰ ζυγώνω. Τὰ προσέχω ἀπὸ μακρὰ ὅσο μπορῶ. Καταλαβαίνω ὅτι δὲν πρέπει νὰ πάγω σιμά τους, γιατί εἶνε ἡ ὥρα τῆς ἐλευθερίας των, καὶ δὲν πρέπει νάχουν περιορισμὸ. Ἄν ὁ δάσκαλος κάθεται ἀπὸ πάνου τους μὲ τὴ βέργα ἢ μὲ τὸ σοβαρὸ πρόσωπό του καὶ τὰ προσέχη, τότε τὸ διάλειμμα δὲν εἶνε διάλειμμα δηλ. ἐλευθερία, μὰ περιορισμός. Τὰ παιδιὰ, σὰν παιδιὰ θὰ φωνάζουν, θὰ μαλώσουν, θὰ βριστοῦν, μὰ θ' ἀγαπηθοῦν, θὰ φιληθοῦν. Γιὰ τούτο ἄφς τα καὶ προσέχῃ ἀπὸ μακρὰ νὰ μὴ ρίχνουν πέτρες, νὰ μὴ βλαστημοῦν, νὰ μὴ ὀρκίζονται. Ἄκόμα προσέχε ἐκείνον τὸν μαθητῆ πού παλληκαρίζει ἢ κυριέθει τὰ παιδιὰ μὲ τὸν χαραχτῆρα του ἢ μὲ τὴ δύναμη ἢ καὶ μὲ τὴν ἡλικία του. Ἄν τὸν δῆς μιὰ, δυὸ φορές νὰ χτυπήῃ τὰ παιδιὰ ἢ νὰ μὴ τ' ἀφήνῃ νὰ παίξουν, τότε τρέξε ἐφτός καὶ φρόντισε μὲ κάθε κουβέντα νὰ τὸν ξεφτελίσης καὶ νὰ τὸν ταπεινώσης μπρὸς ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ἔπειτα στεῖλέ τον πάνου στὸ σχολεῖο καὶ βγάλ' του τὸν ἀέρα π' ἔχει. Μιὰ, δυὸ φορές σὰν γίνῃ τούτο χωρὶς ἄλλο θὰ γίνῃ ἡμερος σὰν ἀρνάκι.

Τὰ παιδιὰ στὸ διάλειμμα θέλουν ἐλευθερία. Μισὴ ὥρα διασκείδαση προπάντων γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς ἐξοχῆς εἶνε ἀρκητῆ. Τὰ παιδιὰ ὅμως πού μένουν στὴ χώρα θέλουν περισσότερὴ διασκείδαση. Ἐνας φίλος μου δάσκαλος ἀπὸ τὴν Πιέθνα τῆς Βουργαρίας, θεὸς χωρέσῃ τον, Ἰβάν Σιμελιανῶφ, μούλεγε πῶς ἐκεῖ ἔχουν κάθε δυὸ ὥρες μάθημα, μιὰ ὥρα ἀνάπαυση. Καθὼς βλέπετε οἱ Βούργαροι δὲ θὰ θέλουν τόση Γραμματικὴ. Γιὰ νὰ εἶνε διασκεδαστικὰ τὰ διαλείμματα πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ μαθαίνῃ στὰ παιδιὰ του κάθε λογῆς παιγνίδι, μὰ πρέπει ὁμοῦ νὰ προσέχη νὰ μὴ τοὺς διατάξῃ τί παιγνίδι νὰ διαλέξουν καὶ νὰ παίξουν. Γιατί στὰ διαλείμματα ἀφτοὶ εἶνε κύριοι τῆς ἐλευθερίας των.

Ἡ σφυρίχτρα κρᾶζει συνάθροιση. — Πάνου, πάνου, φωνάζουν οἱ περισσότεροι. Τὰ παιγνιδία παθουν ἐφτός ἢ κρατοῦν ἀκόμη λιγάκι. Ὅλοι χαρούμενοι καὶ μὲ πηδημάτα ἀνεβαίνουν τὰ σταλιά. Ροδονόκι-

νοι χώνονται στὴ θέση των. Ἐφτός τὰ παράθυρα πρέπει νὰ κλειστοῦν καὶ σ' ἀφτό, ἄς προσέχη πολὺ, μὰ πάρα πολὺ ὁ δάσκαλος.

Ὅλοι εἴμαστε ἔτοιμοι. — Ἐμπρὸς μάθημα τώρα. Ἄς ποῦμε τὴ Γραμματικὴ μας. Σὰν κάποια ἀνακατοῦρα γίνεται στὴν τάξη καὶ μιὰ στενοχωρία πιάνει τοὺς μαθητῆς. Τοὺς λυποῦμαι, μὰ τί νὰ τοὺς κάμω; Πρέπει νὰ ἐκτελεστῆ τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολεῖου...

Ἄχ καὶ ἐγὼ, σὰν τὴ θυμοῦμαι, ἀκόμη καὶ τώρα μὲ κάμνει νὰ τρομάζω. Μοῦ πλακώνει τὸ στήθι, σὰν πλάκα τάρου. Γραμ-μα-τι-κή. Πόσες φορές γιὰ κείνη ἐγίνα ψέρτης, πόσες φορές τῶρριζα κανόνι, ἄχ πόσες φορές γέλασα τοὺς γονεούς μου καὶ ἀφτόν τὸν δάσκαλό μου. Συλλογιέμαι τοὺς κανόνες καὶ ἀκόμα τρομάζω. Πόσο ζῦλο καὶ πόσες νηστεῖες ἐτρέθηξα γι' ἀφτούς. Καὶ φαντάσου νὰ μαθαίνῃς Γραμματικὴ κείνα τὰ χρόνια πού οἱ κανόνες τῆς δὲν εἶχαν καμμιὰ ἐφαρμογή. Τώρα κάπως καταπίνεται τὸ πέρας τοῦτο πού λέγεται Γραμματικὴ, τώρα μὲ τὴ νέα μέθοδος, σὰν κάπως μαλάκυνε. Πολὺ δὲ μεγάλος ἔπαινο ἔχουν ὅσοι κριτάδες Γραμματικῶν ἀπὸ τὸ ἔτος 1895 δὲν κρίνανε καμμιὰ Γραμματικὴ ἄξια νὰ μπῆ στὰ λαϊκὰ σχολεῖα. Εἶταν γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν τόπο μας ἕνα περιστατικὸ πολὺ ὑψηλὸ καὶ μεγάλο, πού ἀλήθεια μιὰ φορὰ ἡ ἱστορία θὰ γράψῃ πολὺ ἐπαινετικὰ γιὰ τέτοιους χαραχτῆρες.

Γιὰ τὸ ζήτημα πῶς θὰ διδάσκαται ἡ Γραμματικὴ στὰ δημοτικὰ σχολεῖα πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν. Ὅλες οἱ παιδαγωγικὲς κᾶτι λέγουν καὶ ἐγὼ ἰδῶ θὰ πῶ τὴ γνώμη μου, χωρὶς βίβλια νάχω τὴν ἀπαίτηση νὰ τὴν σεβαστῆ κανεῖς, γιατί οὔτε σοφός καὶ παιδαγωγός εἶμαι καὶ μπορεῖ νάχω καὶ λαθμενός· ἀνθρώπος εἶμαι. Λέγω λοιπὸν πῶς ἀπὸ τὴ Γραμματικὴ πολλὰ πρέπει νὰ λείψουν καὶ νὰ μὴ λέγωνται στὰ λαϊκὰ σχολεῖα. Στὴν μετὰ σχολεῖα, ἄς λέγουν ὅτι θέλουν, ἄς μὴ ἀφήσουν οὔτε ἕνα ἰώτα. Ἡ Γραμματικὴ στὴν πράξῃ καὶ μὲ τὴν πράξῃ μαθαίνεται. Ἡ Γραμματικὴ εἶνε στὰ λόγια καθε ὀρθῆς κουβέντας. Λοιπὸν τί ἀνάγκη εἶνε ὁ μικρὸς μαθητῆς ἢ ἐκείνος πού θὰ γενῆ τεχνίτης, κηπουρός, μάστορας, γεωργός νὰ μαθαίνῃ ὅτι οἱ σύνδεσμοι ἔχουν κάθε λογῆς ὄνομα, ἐνῶ ἀπὸ φυσικὸ ξέρει νὰ μεταχειρίζεται τοὺς συνδέσμους στὴν κουβέντα του, ὅτι οἱ πρόθεσες εἶνε δευχτῶ μονοσύλλαβες καὶ δι-σύλλαβες, ὅτι τὰ ἐπιρροήματα ἔχουν πολλές ὀνομασίες, ὅτι ἔχομε ἐπιφωνήματα γελαστικὰ καὶ ἄλλες

χινάει ἄλλο σκοπὸ.

Στὸ χορὸ θὰ φορέσουν τὰ καλύτερα τὰ ρούχα τους. Τὰ παλληκάρια φοροῦνε πουκάμισα μεταξωτὰ ἄσπρα ἢ κρέμι, ἀπὸ πάνου γελέκια βελουδινα μὲ σειρὲς χρυσὸ γαϊτάνι γαρνιρισμένα, καὶ ἀπὸ πάνου ἀπ' ἀφτὰ τούχινες φέρμελες μὲ μπερσίμι κεντημένες πού κρέμονται τὰ τσεφκίνα τους ἀπ' τὴς ἀντρικῆς τους πλάτες· κάτου πάλε ποτούρια τσεχένια, ὅμοια μπερσίμοκεντημένα, καὶ στὴ μέση ζουνάρια ἀπὸ λαχῶρι, ἢ ἀπὸ μεταξωτὸ μὲ τὰ μακριὰ τὰ κρόσια.

Τὰ κορίτσια πάλε φοροῦνε ρουστάνια καὶ ζιπούνια ἀπὸ ἀτλάζι, ἢ ἀπὸ τζαρέ, ἢ ἀπὸ σατένι, καὶ ἀπὸ πάνου κατφρεδένια πανωφοράκια κοντὰ, χρυσαφροδουλεμένα, μεταξοκεντημένα, φιλοπλουμισμένα, ἀκριβὰ· στὴ μέση ζώνες χρυσῆς, ἢ ζουνάρια μεταξωτὰ, καὶ στὸ κεφάλι φεσάκια μὲ φούντες χρυσαφροσυρματένιες, γύρο μὲ φλουριά καὶ μαργαριτάρια περιπλεγμένα· φοροῦνε ντουμπλες στὰ στήθια καὶ λαγαρὰ μαργαριτάρια στὸν ἀλαβαστρίνιο τὸ λαϊμὸ τους· ρωμιοπούλες τέλειες καὶ ἀροάγκεφτες μὲ παραστήματα ἡσκερὰ, πού σοῦ θυμίζουνε, πῶς ἔχεις καὶ σὺ ἔθνος μὲ δικὰ του συνήθεια, μὲ δικὰ του ρούχα, μὲ δικὰ του τραγούδια, μὲ δικούς του χορούς, ἀσπιλο καὶ ἀμόλεφτο, σὰν τὰ βουνὰ πού τὸ προστατέ-

θουνε. Καὶ σὰν ἐβδοκήσει καμμιὰ φορὰ ὁ Ὑψιστος νὰ νιώσουμε καὶ μεῖς, πῶς εἴμαστε ἔθνος ξεχωριστό, ζωντανό, νέο ἔθνος μὲ αἶμα καὶ νέβρα καὶ ψυχὴ δική του, καὶ ὄχι ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς μούμιες φραγκοντυμένες, σὰν ζυπνήσουμε, λέω, καμμιὰ φορὰ καὶ δοῦμε τὰ χάλια μας καὶ τὴν προκοπὴ μας, καὶ βρεθοῦνε φιλογενῆδες ἀληθειανοὶ, —λίγο πιδὸ ἀληθειανοὶ ἀπ' ἀφτονοῦς, πού μᾶς φκειάνουνε χτίρια μ' ἀστραφτερὰ μάμματα καὶ μὲ χρυσὰ γράμματα, —φιλογενῆδες μεγάλοι πού νὰ μποροῦνε καὶ ἠθικά καὶ ὕλικὰ νὰ μᾶς ἐπιβαλλοῦνται, καὶ φωνάζουνε τὸ «στῶμεν καλῶς» μὲ φωνὴ δυνατὴ καὶ βροντερῆ, πού ν' ἀκουστεῖ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς Ρωμοσύνης, καὶ μεῖς τοὺς ἀκούσουμε καὶ σταθοῦμε, πολλὰ ἔχομε νὰ ὠφεληθοῦμε ἀπ' τὰ ρωμαίικα χωριά, πού δὲν τὰ κανε μούμιες ἢ σχολίστηκη παιδεία, μῆτε φραγκοπαπαγάλους ὁ ψεφτοπολιτισμός.

Μὰ ἡ ἠθικὴ ζωὴ τῶ χωρικῶν μας δὲν εἶνε καθόλου Ἑλληνόπρεπη, καὶ ἄς τ' ἀκούσουν οἱ ὑπέφρυνοι.

Οἱ χωρικοὶ μας οἱ καημένοι, πού φυτοζωοῦνε μὲς' στὰ καλύβια τους, εἶνε καλοὶ ἀνθρώποι—ὅπως συνηθίζουμε τὴ φράση— καὶ τίποτες παραπάνου. Ὅλη τους ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγή εἶνε: νὰ τρώνε φασούλια τὴν Παρασκευὴ καὶ νὰ κάμνουν

τὸ σταθρὸ τους μὲς' στὴν Ἐκκλησίαν, ὅσες φορές ἀκούνε ἀπ' τὸν ψάλτη τ' ὄνομα τ' Ἁγίου, πού γιορταζεται. Ὅλοι λίγο πολὺ ξέρουν καὶ διαβαζουνε, μὰ μῆτε κανὰ βιβλίον ἔχουνε σπῆτι τους—ζὸν ἀπ' τὰ δασκάλικα τῶν παιδιῶν τους—μῆτε καμμιὰ φημερίδα παίρνουν. Τί νὰ τὰ κάμουν, ἀφτοῦ δὲν τὰ νιώθουν;

Καὶ πῶς θέλετε νάχουν ἠθικὴ μόρφωση; Οἱ «Ἐπίσκοποι» περνώντας μιὰ φορὰ τὸ χρόνο γιὰ νὰ συνάξουνε τὴν ἐπιχορήγησιν, δηλαδῆς τὸ χρονιάτικόν τους—τότες μόνε κάνουνε μιὰ διδασχὴ μὲς' στὴν ἐκκλησίαν σὲ βαθιὰ καθαρῆβουσα πού οἱ χωρικοὶ τοὺς θαμάζουνε γιὰ τὰ πολλὰ τὰ γράμματα πού ξέρουνε, μὰ τί τοὺς λένε μῆδε τὸ νιώθουνε μῆδε κακὸ νάχουν. Οἱ δασκάλοι τους πάλε θυμώνουν μὰζὶ τους, γιατί νὰ μὴ μιλοῦνε σὰν τὸ Ξενόφωνα ἢ τὸ λιγότερο σὰν τὸν κ. Κλ. Ραγκαβῆ καὶ πειθοῦνε νάναυ βολετὸ νὰ κόψουνε τὴς γλώσσες τους. Κανένα ἠθικὸ ἢ ὠφέλιμο βιβλίον ρωμαίικα γραμμένο δὲν ἔχουν τί νὰ σοῦ κάνουν οἱ ἀνθρώποι. Νὰ τῆς καθαρῆβουσας τὰ κατορθώματα! Νὰ γιατί σὰς λέμε πῶς οἱ προγόνου κάθονται πᾶ στὸ στομάχι μας σὰν κακὸς βραχνᾶς καὶ δὲ μᾶς ἀφίνουνε νὰ ξανασάνουμε, νὰ δοῦμε τὸ χάλι μας.

τέτοιες κουταμάρες; Σὰ βγούν ἀπὸ τῆ Γραμματικῆ ὅλα ἀφτὰ τὰ μπόδια καὶ κάποιοι νεκροὶ κανόνες, τότε ἡ Γραμματικὴ μπορεῖ νὰ διδαχθῆ στὸ λαϊκὸ σκολεῖο σὰν διασκεδαστικὸ μάθημα. Πρότασες, κουβέντα καὶ θέματα φτιάχνουν τῆ Γραμματικῆ, σὰν π.χ.

Ἄρθρα καὶ ὀνόματα

- 1 ὁ λύκος εἶνε ἄγριο ζῶο
τοῦ λύκου τὰ δόντια εἶνε δυνατὰ
τῶ (εἰς τὸν, λύκον δὲν ἔχω ἀγάπη
ἢ μητέρα μ' ἀγαπάει
τῆς μητέρας τὸ φόρεμα εἶνε ὠραῖο
τῆ (εἰς τὴν) μητέρα δίδω φιλιὰ
τὴν μητέρα ἀγαπῶ πάντοτε

Ἐπίθετα μὲ τοὺς βαθμοὺς των

- 2 ἀφτὸ τὸ βουνὸ εἶνε ὕψηλὸ
τοῦτο εἶνε ὕψηλότερο
καὶ ἐκεῖνο ὕψηλότερο
ἢ ἐγὼ εἶμαι ἡσυχος
σύ εἶσαι πλέον ἡσυχος
ἀφτὸς πολὺ ἡσυχος

Ἀντωνυμίες

- 3 ὁ δικός μου γάτος εἶνε μικρὸς
ἢ δική σου γάτα ἔχει νύχια
τὸ δικό μου γατάκι παίζει...

Ῥήματα καὶ χρόνοι

ἐγὼ γράφω...
σύ γράφεις...
ἀφτὸς γράφει...
ἐμεῖς γράφομεν
σεῖς γράφετε
ἀφτὸι γράφουσι

ἔγραφα ὅλην τὴν ἡμέραν
θὰ γράψω ἄθροιο ἓνα ποίημα
ἔγραφα χτὲς ἓνα γράμμα τοῦ θεῖου
ἔχω γράψῃ μίαν ἱστορίαν
εἶχα γράψῃ τοῦ πατέρᾳ προχθὲς ἓνα γράμμα
θὰ ἔγραφα ἓνα παραμῦθι ἂν εἶχα καιρό.

Μὲ τέτοια θέματα καθημερινὰ τὸ παιδί μαθαίνει Γραμματικῆ, ὀρθογράψιμο καὶ σύνταξη χωρὶς νὰ

Γ. ΚΛΕΦΤΕΣ

Οἱ μέρες κυλούσανε μιὰ κατόπ' ἀπ' τὴν ἄλλη, ὅλες ὅμοιες καὶ μονότονες, χωρὶς νὰ μᾶς ἀποφαινονταν.

Μόνε στὰ ὑστερνὰ ἔγινε κατιτίς, ὄχι δὰ καὶ τόσο πρωτάκουστὸ σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, μὰ ὅπως κι ἂν εἶναι, πρᾶμα κακορίζικο κι ἀπαίσιο, πού μᾶς χάλασε τὴν ἡσυχία.

Μιὰ μέρα δηλαδὴς ἔρθε στὸ χωριὸ ἐν' ἀπόσπασμα ἀπὸ χωροφύλακες καὶ προσπάλεσε ὁ γιοῦζμπασης στὸ σκολεῖο τὸ μουχτάρη καὶ τοὺς πρόκριτους τοῦ χωριοῦ καὶ τοὺς εἶπε πὼς μὲς' τὰ βουνὰ τους ἀκούστηκαν κλέφτες, κάποιοι Καπετάν-Θανάσης λησταντάρτης μὲ τὰ παλληκάρια του, καὶ τοὺς διάταξε ἀστηρὰ νὰ προσέχουνε μὴν τύχει καὶ τοῦ δώσουν καμιὰ βοήθεια· νὰ παραγγεῖλουνε καὶ τοὺς πιστικούς νὰ προσέχουνε, γιατί ὕστερ' ἀφτοὶ τὸ ξέρουν. Κι ἀφοῦ πῆρε θρορὸς γιὰ τὸ στράτευμα, ὅσες μπόρεσε, ἔφυγε μαζί μὲ τοὺς ἄντρες του τραβώντας κατὰ τὸ βουνό, νὰ πάει ν' ἀνταμώσει τ' ἄλλο στράτευμα.

Οἱ καημένοι οἱ χωριάτες ἀμέσως κάνανε συμβούλιο καὶ στείλανε ἀθρώπους καὶ παραγγεῖλανε σ' ὅλα τὰ μαντριά, καὶ σ' ὅλες τίς στάβες νὰ προσέχουνε,

χαλάη τὸ μυαλό του, νὰ βασανίζεται, ν' ἀρρωσταίνει.

Εἶνε ἡ ὥρα δώδεκα. Ἡ καμπάνα σημαίνει. Σημαίνει ἡ καμπάνα τόσο γλυκά, πού ὅλοι οἱ μαθητὲς ἀστράφτουν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους. Τώρα θὰ πᾶνε νὰ φάγουν, νὰ παίξουν, νὰ ἡσυχάσουν. Ὅλοι ἀνυπόμονοι κατεβαίνουν τίς σκάλες τοῦ σκολεῖου. Μὴ ζητᾶς τώρα τάξη. Εἶνε ἡ ἡλικία πού δὲ θέλει τάξη. Ὁ μαθητὴς ὅσο μεγαλώνει γίνεται ταχτικός. Καὶ ἂν τώρα θελήσης νὰ τοῦ ἐπιβληθῆς, νὰ τὸν στενοχωρήσης μὲ τὸν φόβο, σὰ φτάσῃ σπῆτι του ὅλα θὰ τὰ σπάσῃ, θὰ κάμῃ τὴ γειτονιά ἄνω κάτω. Ὅσο ἐλεφτερία ἔχει τὸ παιδί τόσο ἡσυχώτερο γίνεται. Ἄν τὸν κλείσης ἢ τὸν περιορίσης τότε θὰ δῆς πόσο ἀξίζει ἡ ἐλεφτερία. Στὴν ἐλεφτερία βασιλεύει καὶ βρίσκεται ἡ ὑγεία. Περιορισμὸς δὲν χωραεῖ στὴ μικρὴ ἡλικία. Μὲ τὸ καλὸ δὸς του νὰ καταλάβῃ ὅτι πρέπει νὰ σέβεται τοὺς γερόντους, τοὺς ξένους, τοὺς μεγαλύτερους του. Νὰ βοηθᾷ τὴ μητέρα του, νὰ μὴ παίζει στὸ δημόσιο δρόμο, ἀλλοῦ ἂς παίζει ὅσο θέλει. Ὅλα ἀφτὰ θὰ τοῦ βάλῃς στὸ μυαλό, σὰν νὰ τοῦκᾳνες ἓνα ἀπλό καὶ φυσικὸ μάθημα. Πρόσεχε νὰ μὴ τοῦ βάλῃς στὸ σπῆτι νὰ κάμῃ πολὺ δουλειὰ. Μιὰ ὥρα διάβασμα καὶ γράψιμο μαζί εἶνε πολὺ καὶ φτάνει. Ἄν τοῦ δώσης περισσότερη ἐργασία τότε ἢ θὰ βλάψῃς τὸ παιδί ἢ δὲν θὰ σοῦ κάμῃ τίποτε. Γιατί πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλὰ, καλὰ ὁ δάσκαλος ὅτι στὴν ἀνατροφή καὶ παιδείᾳ τοῦ παιδιοῦ, πού τοῦ στέλνει ἡ πατρίδα, δὲν ἔχει κανένα βοηθό, καμμιὰ συντροπή. Γιατί ὁ πατέρας καὶ ἡ μάνα δὲν ξέρουν πολλές φορές, ἂν ἔχουν παιδιὰ, γιατί ἡ ἐξουσία δὲν σὲ βοηθεῖ καθόλου, γιατί ὁ παπᾳς δὲν λέγει τίποτε, γιατί ὁ κόσμος δηλαδὴ ἡ κοινωνία, τέτοια εἶνε ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα, ἀντὶς νὰ σὲ βοηθήτῃ στὸ ἔργο σου σὲ πειράζει μὲ τὸ φτόνο της, σὲ πειράζει μὲ τὸ παράδειγμά της καὶ σιγὰ, σιγὰ φαρμακώνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ἀγαθωσύνη τοῦ μαθητῆ μὲ τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς βλαστήμιας, τῆς κλεψίε, τῆς τράπουλας, τῆς ψεφτιε καὶ τῶσων ἄλλων κακῶν. Ἄς προσέχῃ λοιπὸν ὁ δάσκαλος, ὅσο μπορεῖ καὶ δύναται, γιατί κανένα, μὰ κανέναν δὲν ἔχει βοηθό στὸ ἔργο του. Ἄς γενῆ ἀφτὸς πατέρας, φίλος, σύντροφος καὶ δάσκαλος τοῦ παιδιοῦ. Ἄς γνωρίσῃ καὶ ἂς καταλάβῃ καλὰ ὅτι ἀφτὸς εἶνε ὁ μοναχὸς τεχνίτης καὶ μορφωτὴς ἀφτῆς τῆς ἐβλογημένης καὶ ὕψηλης ἐργασίας πού λέγεται πολίτης, κοινωνία, Ἐθνος.

Θεριστὴ 22. Στὴν Κέρκυρα

ΠΑΪΔΕΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

γιατί ἀλλοίμονο στὸ χωριὸ τους, σὰν περνοῦσε καμιὰ ὑποψία, πὼς θρέψανε τοὺς κλέφτες.

Ἡ εἶδηση, πὼς φανήκανε κλέφτες στὰ βουνὰ, πούτανε πᾶ' στὸ δρόμο μου, μού χάλασε ὅλο τὸ γούστο. Ὁ Ἄβγουστος εἶχε περάσει ὁ μισός, κ' ἔπρεπε νὰ πηγαίνω, γὰ νὰ βρεθῶ ἐκεῖ, ὄντας θὰ μᾶς μοιρᾶζανε τὰ διπλώματα κ' εἶτανε δύσκολο σ' ἀφτὴ τὴν κατάσταση, πούτανε οἱ δρόμοι μὲ τὴν κλεφτουριά καὶ μὲ τὴν παγανιά, ν' ἀποφασίσει κάνας ἀγωγιάτης νὰ μὲ πάει, κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος λιγότερο δὲ φοβούμουνα.

Μὰ ἀφοῦ στὴν ἀνάγκη πείθουνται κ' οἱ θεοὶ πολὺ περισσότερο ἔπρεπε νὰ πεισθῶ ἐγὼ ὁ φουκαρᾳς, ἓνας ἀπλὸς θνητός, μάλιστα μὲ κεφάλι γνωπὰ δασκαλεμένο, πού θὰ πεῖ, πὼς μὴδὲ θρωπος σωστός δὲν εἶμουνα.

Καὶ μίαν Κεριακὴ ἔκανα λόγο σὲ μερικούς ἀγωγιάτες, πού εἶτανε μαζωμένοι σ' ἓνα καφενεδάκι, ποικανοῦ τοῦ βαστᾳ, νὰ μὲ πᾳει ἴσια μὲ τὴ Σαλονίκη.

Κάμποση ὥρα κοιταζόντανε συναμῆταξύ τους μὲ πονηριὰ καὶ κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε· μόνε ἓνας τους στὰ στερνὰ μού κάνει:

— Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμ' ἀφεντικό, μού δίνεις μιὰ λίρα καὶ σὲ πάω.

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ἡ σπουδαιότερη ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης «Si Petersburgskija Vjedomosti» πού διευτύνεται ἀπὸ τὸν Πρίγκηπα Οὐχτέμσκη, δημοσιεύει στὸ φύλλο τῆς 20 τοῦ Θεριστῆ καὶ στὴ στήλη τοῦ «Ξένου τύπου» τὸ ἀκόλουθο ἄρθρο:

«Ἀνάμεσα στὰν κριθμητὰ ἐγκώμια καὶ τοὺς πανηγυρικούς πού ὑμολογοῦν τὴν ἀξία τοῦ Ντεληγιάννη καὶ τὰ καλὰ πού ἔκαμε στὴν πατρίδα του, καὶ πού εἶναι μ' αὐτὰ γιομάτος ὁ ἑλληνικὸς τύπος, ξεχωρίζει, πρὸς ἐπαινοῦ του, ἡσυχὸ καὶ ἀμερόληπτο, τὸ ἄρθρο τῆς φιλολογικῆς καὶ πολιτικῆς ἐφημερίδας «Ὁ Νουμάς», πού εἶναι ὄργανο μιᾶς σημαντικῆς μερίδας ἀπὸ λογοτέχνες καὶ δημοσιολόγους ἀπὸ τοὺς πρώτους. Ἡ μερίδα αὕτη ἀγωνίζεται γιὰ τὴν παραδοχὴ τῆς ζωντανῆς γλώσσας πού μιλάει ὁ λαός, στὸν τόπο τῆς ἄλλης τῆς ἀρχαίης, πού ἂν καὶ εἶναι ἐπίσημα ἀναγνωρισμένη, δὲ μπορεῖ νὰ χωρήσῃ μέσα στὸ αἷμα τοῦ λαοῦ. Ὁ «Νουμάς» καταδικάζει κι αὐτὸς, καθὼς ὅλοι, τὸ ἀσύνετο ἐγκλημα, καὶ βλέπει μέσα σ' αὐτὸ μιὰ φωτεινὴ ἀπόδειξη πὼς λείπει ἀπολύτως κάθε ἀρχὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὸ λαό. Ὁ λαός εἶναι τελειωτικὰ καὶ χωρὶς καμιὰ ἐλπίδα θεραπείας χαλασμένος ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κατάσταση τῆς Σύχρονης Ἑλλάδας».

Ἦστερ' ἀπ' αὐτὰ δημοσιεύει ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ «Νουμάς» πού δημοσιεύτηκε στὸν ἀριθ. 151 μὲ τὸν τίτλο «Ἡ μαχαιριὰ τῆς Τρίτης».

Ἀνάλυση τοῦ ἴδιου ἄρθρου δημοσιεύει καὶ ἄλλη ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης, ἡ «Razsvet», στὸ φύλλο τῆς 20 τοῦ Θεριστῆ κι αὕτῃ.

Νὰ ἀκόμα μιὰ ἀπόδειξη τραγὴ γιὰ τοὺς πατριώτες πὼς ὁ «Νουμάς» εἶναι ὄργανο τῆς Πανελευθιστικῆς ἐταιρίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

- Ὡ παλλὰ γύρψες, ἀδερφέ! τοῦ λέω.
- Σὰ θέλεις, μού λέει ξερά ξερά.
- Ἐλα, λέγε κεῖ πού θὰ γένει, τοῦ λέω.
- Ἄκου, ἀφεντικό· γυρίζει καὶ μού κάνει ἓνας ἄλλος, δὸς του ἓνα εἰκοσάφραγκο αἶντε, καλὰ εἶναι.
- Ὅχι ὄχι μιὰ λίρα ἀκατέβατη, ἔλεγε ὁ πρῶτος· μ' ἀφτὸν τὸν τρόπο του καταλαβαίνονταν, πὼς συγκατέβαινε δὰ καὶ στὸ εἰκοσάφραγκο.

Συλλογίστηκα λιγάκι, γύρῃσα μιὰ καὶ τοὺς εἶδα ὅλους στὰ μάτια, ὅλοι ἀπαθοὶ, σὰν Κινέζοι· τί ἀπελπιστικὴ ἀπάθεια! κι ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ἔβαζα μὲ τὸ νοῦ μου πὼς κείνη τὴ βδομάδα ἔπρεπε νὰ φύγω χωρὶς ἄλλο.

— Αἴ λοιπὸν, τοὺς λέω, ἓνα εἰκοσάφραγκο τὸ δῶκα αἶντε, τί λές;

— Ἄς εἶναι τέλος, ἀφοῦ τὸ ξεστόμισε ὁ συμπίθερος παραδέχομαι πῆξά, εἶπε ὁ πρῶτος· πού γύρῃσε τὴ λίρα. Μείνῃκα σύφωνα· νὰ ξεκινήσουμε τὸ πουρνό, κι ὅ,τι πεῖ ὁ Θεός.

Τὴ Δεφτέρα λοιπὸν ἀπ' τὴν ἀβγὴ ἀποχαιρέτησα τὴν οἰκογένεια τὴ φιλόξενη τοῦ φίλου μου—ἀφτὸς ἐπειδὴ δὲν εἶταν ἀπ' τοὺς τελειόφοιτους εἶχε ἀκόμα καιρὸ καὶ δὲν ἐρχόντανε μαζί μου. — Ὅλοι μὲ λύπη εἰλικρινῆ μού σφίζανε τὸ χέρι καὶ μὲ ξεπροβουδῆσανε. Κ' εἶδα πὼς τὰ μάτια τῆς κοπέλλας γεμί-